

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDNING FÖR TRÄDGÅRDSODLARE.

N° 10.

Oktober 1867.

6:te årg.

Af denna tidning, som uteslutande sysselsätter sig med till trädgårdsodlingen hörande ämnen och i hvilken Svenska trädgårdsföreningen, Stockholms gartnersällskap, m. fl. likartade föreningar offentliggöra sina förhandlingar, utkommer ett nummer i hvarje månad. — Prenumerationspriset är för helt år, såväl å postkontoren och i bokhandeln, som hos redaktionen *Två riksdaler riksmünt.* — Bref adresseras till *Redaktionen af Tidning för trädgårdsodlare, Stockholm & Kgl. Landbruksakad:s experimentalfält.*

Försök att framställa några enkla grunder för förskönande trädgårdsanläggningars utförande.

Följande afhandling utgör inledningen till den afdelning af kursen för Svenska Trädgårdsföreningens elever, som afhandlar trädgårdsanläggningskonsten. Afsigten med dess framläggande är att framställa insändarens åsigt i ett ämne, som nu för tiden nog litet vidröres. Om kulturen af de växter, som i förskönande trädgårdsanläggningar användas, afhandlas nog utförligt, men om deras ordnande föga. Insändaren önskade härmed kunna framkalla en diskussion öfver ämnet, hvilken skulle kunna öppnas derigenom, att personer som utföra trädgårdsanläggningar äfven framlade de principer de anse sig härvid böra följa. Att dömma af vissa företeelser i anläggningsväg, synes som om en del anläggare skulle anse några ledande principer alldeles obehöfliga, hvilket äfven skulle vara intressant att inhemta.

Trädgårdsanläggningskonst.

1. Inledning.

§ 1. Trädgårdsanläggningskonstens bestämelse är att ordna de för prydnadens skull odlade växter så, att vackra sammanställningar derigenom åstadkommas och att växternas prydnads egenskaper dervid komma att göra sig fullt gällande, samt äfven att behandla hvad naturen redan har planterat, när det skall tjena såsom försköning. Ingen kan utöfva denna konst utan föregående kunskap i trädgårdsodlingen, men den har dock sin egen från densamma afskiljda grundlära (teori) och kallas konst dertföre, att den eger gemenskap med de s. k. sköna konsterna. Det är trenne af dessa, som, jemte trädgårdsanläggningskonsten, kunna samverka till platsers försköning; byggnadskonsten med sina praktbyggnader och bildhuggerikonsten med sina bildstoder, fontäner o. d., hvilkas förskönande verkan (effekt) fullständigas och förhöjes af trädgårdsanläggningskonstens växtanordningar. Och hvad landskapsmåleriet framställer med färger, det utför trädgårdsanläggningskonsten med verkliga materialier.

§ 2. *Materialier.* De materialier, hvarmed denna konst utför sina skapelser, utgöras i första rummet af härtill begagnade växter, kallade *prydnadsväxter*, men äfven *jord* och *vatten* kunna anses såsom materialier, icke för deras nödvändig-

hets skull för växtlifvet, ty derom är nu ej fråga, utan för den omdaning de behöfva undergå. Prydnadsväxterna sönderfalla i tre särskilda klasser: *träd* (hvarunder äfven buskväxter inbegripas) *gräs* och *blommor*. *Träd* och *buskar* bilda hufvudpartierna, och på de öppningar som lemnas emellan dem för att insläppa ljus samt göra dessa partier rätt åskådliga, beklädes marken med det andra växtslaget, *gräs*. Slutligen tillkommer det tredje, *blommorna*, för att åstadkomma en större rikedom i färger, än de båda andra växtslagen förnå frambringa, men användas vida sparsammare.

§ 3. *Form och färg.* Vid dessa materialiers behandlande hafva vi deras tvenne egenskaper att aktgifva, nemligen *form* och *färg*. Ehuru färgen icke saknar sin stora betydelse, såsom förhöjande verkan af det sköna formerna framställer, blir dock formen vigtigare, såväl med afseende på markens förberedande omdaning, som vid växternas ordnande.

§ 4. *Olika formslag.* Vid omdaning af mark och vatten, äfvensom vid markens indelning såsom förberedelse till växternas ordnande, uppstår den vigtiga frågan: hvarifrån skola vi hemta de former, som härvid blifva att använda? Svaret blir följande: Vi hafva att hemta dem endera från konsten eller från naturen, d. v. s., *efter det skaplynne* (den karakter) *vi vilja gifva vår anläggning, hafva vi endera att använda konstens regelbundna eller naturens oregelbundna former.*

§ 5. *Stil* är en närmare beteckning af ett visst formslag. Trädgårdsanläggningskonsten har trenne särskilda stilar: den fransyska, den engelska och den tyska. *Den fransyska*, äfven kallad *den geometriska* eller *regelbundna stilen*, lånar sina former från geometrien eller, närmare sagdt, från byggnadskonsten, och vi hafva här det regelbundna formslaget användt. *Den engelska*, äfven kallad *den naturliga* eller *oregelbundna stilen*, lånar sina former från naturen, hvilken den söker härma i dess otvungenhet och här användes det oregelbundna formslaget. *Den tyska stilen* har med en regelbunden indelning af det hela, enskilda partier oregelbundna, och utgör således en förmedling emellan båda formslagen *).

*) Anmärkningsvärdt är, att den tyska stilen endast omtalas i ett svenskt arbete, Müllers *Trädgårdskonst*, under det att ingen utländsk författare, ej ens tyskar, omnämmer densamma. Den är emellertid så karakteristisk, att den väl förtjenar att upptagas.

Min afson, Svenska

2. Form- och färglära samt om belysningen.

§ 6. *Perspektiv*. Så kallas den skenbara förkortning och förminskning föremål antaga, ju mer de aflägsna sig från ögat. T. ex. när vi stå i ena ändan af en allé, förefaller det oss som om träden blifva allt lägre ju längre bort de stå, ehuru de alla äro lika höga. Åstadkommande af vackra perspektiver är hvad som synnerligen sökes i den fransyska stilen, när den på större områden användes.

§ 7. *Symmetri*. Betyder likhet å ömse sidor. Om ett föremål kan genom en rak linea delas i lika stora hälfter, hvaraf den ena är likasom en spegelbild af den andra, kallas det symmetriskt. Symmetrien utgör hufvudgrunden för den fransyska och den tyska stilen; oregelbundenhet är en frånvaro af all märkbar symmetri. Det gifves äfven en dold (latent) symmetri, hvarmed menas en viss jemvigt å ömse sidor, utan att föremålen derföre behöfva fullt motsvara hvarandra i läge, form och storlek*).

§ 8. *Proportion*. Betyder en viss jemvigt i storleken emellan särskilda delar, hvaraf ett föremål består, eller emellan föremål, som stå bredvid hvarandra. Om t. ex. i en vidsträckt parkanläggning helt smala vägar och gångar anlades, stod det lika litet i proportion till hvartannat, som att anbringa mycket breda gångar i en helt liten anläggning.

§ 9. *Kontur* kallas yttre linien eller omkretsen af ett föremål. *Linier* äro antingen raka eller krokiga. *Väglinier* bestå af ut- och ingående cirkelbågar. *Kurv* kallas en särskild sådan båge.

§ 10. *Harmoni* betyder sammanstämmighet eller öfverensstämmelse, d. v. s. att en anda af enhet genomgår någonting, som blifvit sammansatt af särskilda föremål. I trädgårdsanläggningskonsten vinnes harmoni förnämligast genom att aktgifva hvad ofvan är sagdt om de särskilda formslagen. En rak, klippt häck, t. ex., passar ej tillsammans med en oregelbunden träd- och buskplantering, likasom att plantera träd i rader på en kuperad mark eller att leda en slingrande gång emellan raka trädtrader. Lika litet som en torftäckt koja passar i en städad med konst anlagd omgifning, bör ett grannt måladt och utsiradt lusthus uppträda på vildmarken**).

*) Detta gäller anläggningar i engelsk stil, ty ehuru oregelbundenhet här utgör karakteren, lär väl ingen på en plats, som på en gång kan öfverskådas, sätta de flesta träd och buskar på den ena sidan och endast helt få på den andra, utan fördelar dem hellre någorlunda lika å ömse sidor, ehuru hvarken grupperna eller de enstaka träden få märkbart motsvara hvarandra. Vid betraktande af landskap skola vi efter någon undersökning finna, att hos dem som förefalla oss vackrast en viss jemvigt i höjder, trädpartier m. m., å ömse sidor är rådande.

**) Hvad som här i största korthet är antydt såsom exempel på oharmoniska anordningar, förekommer ymnigt i Stockholms omgifningar. Se de grannt målade villorna och lusthusen ställda på mossiga bergshällar i skärgården, utan någon förmedlande omgifning af kultur; de i naturparker uppställda med skrikande grön färg målade hvilosofforna o. s. v. Anmärkningsvärdt är också att se, hurusom vid sommarställen, om platsen för trädgårdsanläggningen är plant belägen, om-

§ 11. *Kontrast* betyder motsats eller afbrott. När tvenne till form och färg eller till endera delen hvarandra olika föremål sammanställas, blir det egendomliga hos hvardera märkbarare, än när de hvar för sig betraktas. Det är kontrasten, nemligen den välberäknade, som skall åstadkomma omvexling i den enhet harmonien fordrar. Om bredvid våra inhemska tallar och granar sattes en grupp af nu brukliga bladväxter, visande sydländska växtformer, skulle det frambringa en opassande kontrast, men få tallar och granar uppträda i bakgrunden af ett löfträdparti, höjande sina spetsiga kronor deröfver, blir genom olikheten i kronbildningen effekten häraf större, än när dessa trädslag hvar för sig uppträda. Oharmoniskt är när nära hvarandra stående byggnader äro målade i olika färger, men om i en blomsterplantering de mest skiljda färger förekomma, blir det ej oharmoniskt, blott de äro ordnade efter färglärans grunder, så att vackra färgkontraster åstadkommit, under det att de former, som omsluta färgerna, gifva harmoni åt det hela.

§ 12. *Pittoreskt och dekorativt*. Med pittoreskt förstås sådant, som vackert kan återgifvas i målning, hvilket mera är förhållandet med naturens fria former, än med konstens regelbundna. Sålunda är en ek med sina knutiga grenar och vresiga stam tacksammare att framställa på en tafla, än ett trädgårdsträd med rak stam och klippt krona. På grund häraf kunna vi kalla de oregelbundna formerna *pittoreska*, hvaremot de symmetriska och regelbundna benämnas *dekorativa*, emedan de likna dekorationer eller anordningar vid festliga tillställningar.

§ 13. *Färglära*. Färg är ingenting egentligt, utan endast en verkan af ljuset, hvilket kan varseblifvas deraf, att färgerna visa sig olika vid dagsljus och vid eldsljus. Hufvudfärgerna äro tre: *gult, rödt och blått*. Komplementärfärgerna, eller sådana som uppstått af trenne sammanblandade hufvudfärger, äro äfven tre, nemligen *orange* af gult och rödt, *violet*, äfven kalladt gredelint, af rödt och blått samt *grönt* af gult och blått. *Hvitt* anses vara en sammanblandning af alla färger och *svart* en frånvaro af dem alla. *Grått* uppkommer af hvitt och svart; *brunt* af rödt och svart. Alla öfriga otaliga färger äro ej annat än förändringar (nyanser) af ofvan uppräknade. Man klassificerar vidare färgerna i två slag, nemligen *varma*, såsom gult, orange och rödt samt *kalla*, såsom blått, violett och grönt. Alla nyanser kunna också räknas till etdera slaget, allt efter den färg, som vid deras sammansättning varit rådande.

gifven af raka staket samt helt liten och således fullt egnad för en regelbunden anläggning, då vill man i stället hafva en engelsk, med slingrande gångar, ju flere ju bättre, så att mellanliggande gräsplaner till kvadratinnehållet ej blifva större än herrskapets förmaksmatta. Deremot om marken är kuperad och af naturen bevoxen med träd, då ditpetas häckar, blomstergrupper och dylikt fnask, som alls icke öfverensstämmer med belägenhetens karakter. Naturligtvis eger den enskilde att i sin sak göra som han lyfter, men hvad skall man säga om den som uppträder på en allmän plats med dylikt? Se Skeppsholmens planteringar här vid Stockholm — — —!

En märkbar färgernas egenskap, hvilken gifvit anledning till att uppgöra en teori för deras användande, är den, att när tvenne sammanställas, endera förstärka eller försvaga de hvarandras verkan. Till frambringande af en vacker kontrast fordras sammanställande af en hufvud- och en komplementärfärg, hvaraf den ena skall tillhöra de varma och den andra de kalla färgerna. De sammanställningar, hvarvid hufvud- och komplementärfärgerna ömsesidigt upphöja hvarandra till högsta glans och renhet, utgöras af: orange med blått, — rött med grönt, — gult med violett. Detsamma gäller också om nyanserna, i mån af den rådande färg som ingått i deras sammansättning. Gulgrönt, t. ex., passar till rödviolett, emedan det gula kontrasterar mot det violetta och det gröna mot det röda.

Hvitt passar att sammanställa med hvilken färg som helst och bör såsom mildrande och förmedlande ymnigt användas der många andra färger kommit tillsammans. Grått är den förmånligaste färg till botten eller bakgrund för dekoreringar af växter, emedan både former och färger derpå tydligast framträda*).

§ 14. *Belysning.* Härmed menas det sätt, hvarpå ljus och skugga fördela sig emellan större träd- och buskpartier, hvilket har betydligt inflytande på utseendet af det hela. Mera härom längre fram, här endast förklaring öfver några hithörande konstord**). *Dager* kallas den belysta sidan af ett föremål, *kärnskugga* den ljuset frånvända mörka sida och *slagskugga* den skugga, som faller på marken eller på annat närstående föremål.

*) Färglärans föreskrifter gälla förnämligast blommornas ordnande, både det permanenta i parterrer och andra anordningar och det tillfälliga i dekorationer, buketter o. d. En krans eller bukett af röda och blå blommor kan gerna ej behaga någon, fast kanske få kunna förklara orsaken; skaffa då åtminstone dit hvitt, och den skall vinna betydligt.

**) I den del af afhandlingen, som angår den engelska stilen, är uppmärksamheten ytterligare fäst vid vigten af en lämplig fördelning emellan ljus och skugga, hvilken bör utgöra hufvudgrunden för planteringarnes fördelning. Sålunda bör vidden af dessa planteringar stå i det förhållande till den öppna gräsbeklädda marken, att tillräckligt stora ytor bliva belysta af solen, hvarförutan hela anläggningen skulle få ett

3. Jemförande sammanställning af de tre anläggningsstilarna.

§ 15. Den fransyska stilen.

Härledning: ifrån byggnadskonsten.

Karakter: dekorativ.

Formslag: regelbundenhet och tydlig symmetri.

Konturer: raka linier mest rådande, förbundne eller omvexlande med krokiga linier.

§ 16. Den engelska stilen.

Härledning: från naturen.

Karakter: pittoresk.

Formslag: oregelbundenhet och latent symmetri.

Konturer: våglinier ensamt rådande.

§ 17. Den tyska stilen.

Härledning: ifrån de båda föregående stilarna.

Karakter: förmedlande.

Formslag: tydlig symmetri i indelningen, oregelbundenhet i enskilda partier.

Konturer: våglinier ensamt rådande.

Såsom redan är nämnt, utgör ofvanstående endast afhandlingens inledning, hvilken sedan i största korthet genomgår de särskilda stilarnes detaljer äfvensom anläggnings praktiska utförande med vägar, gräsplaner o. s. v. Oaktadt denna korthet, blef den dock för vidlyftig och äfven olämplig att införa i en tidning, och dessutom, då ofvanstående omfattar de hufvudgrunder insändaren antagit, blir det tillräckligt för öppnandet af den diskussion han önskat framkalla.

Rosendal i augusti 1867.

N. U. Blomberg.

tryckande dystert utseende. Äfvenså bör man ej slösa med kringströdda smågrupper och enstaka exemplar, ty af de småpartier af skuggor och solljus, som derigenom komma att oupphörligt afvexla, blir utseendet hvad landskapsmålare kalla "oroligt". Derföre böra träd och buskar heldre förenas i större massor, som kasta stora slagskuggor på gräsplanerna, men hvilka skola vara af den vidd, att de derjemte förete ännu större solbelysta ytor, något afbrutna genom slagskuggorna från sparsamt anbragte enstaka exemplar. Sagde gäller förnämligast stora områden, men har äfven sin tillämplighet på mindre. Så äfven med vatten. En liten parksjö, så omgifven af höga träd, att vattenytan helt och hållet är mörk, gör äfven ett dystert oangenämt intryck och förfelar egenskapen att försköna, som vatten annars i hög grad innehar, när dess yta till större delen belyses af solen.

Om krusbärsbusken och dess odling.

Krusbärsbusken hör till klassen *Pentandria* och ordningen *Monogynia* i Linnés system och till naturliga familjen *Ribesiaceae*, *Reich.* Dess botaniska namn är *Ribes Grossularia*, *Linné.* I vilda tillståndet förekomma deraf redan tvänne varieteter, nämligen *Ribes Grossularia Uva crispata*, och *Ribes Grossularia reclinatam*. Såsom odlade och äfven såsom förvildade förekomma otaliga varieteter och visar det sig, att man vid frösädd vanligen erhåller lika många, i någon mån hvarandra olika varieteter som man erhållit buskar.

Krusbärsbusken är en bland de värdefullaste frukt bärande plantor för vårt nordliga land och

den kan i någon mån ersätta den i lyckligare länder odlade vinstocken. Krusbär kunna användas på mångahanda sätt, nämligen: syltade, torkade, m. m., äfvensom af dess saft kan tillverkas förträffliga viner, hvarom åtskilligt förut förekommit i denna tidskrift, och vare sig att man sjelf för sitt hushåll förbrukar dess frukt eller säljer den, är dess odling i hög grad lönande. Vi vilja blott i detta senare fall erinra, hvad vi en gång förut nämnt, att en trädgårdsegare i närheten af Stockholm stundom haft en inkomst af 3 riksdaler riksmünt öfverhufvud af hvarje krusbärsbuske. — Krusbärsbuskens odling är särdeles

lätt, den hemsökes sällan af sjukdomar, fordrar visserligen riklig näring, men är icke kinkig på jordmån, tål mycken beskärning och bär tämligen rikt äfven under dålig behandling, men bären urarta då i hög grad, bli små och föga välsmakande. Här följer i korthet hvad man har att iakttaga vid krusbärsbuskens odling.

Krusbärsbuskens fortplantning. Krusbärsbusken fortplantas genom afläggning, sättqvistar, delning af äldre buskar och genom frön.

Som sättqvistar i allmänhet icke vilja gå riktigt väl till, är fortplantningen genom afläggning den säkraste, då man vill fortplanta en gifven omtyckt varietet. Afläggning tillgår som bekant på det sättet att de yttre eller närmast marken sittande grenarne på en buske nedböjas till marken och täckas 2—3 tum högt med lös, god jord, men hvarvid sjelfva topparna böjas uppåt och lemnas fria. Detta arbete företages i juni eller juli månader och bilda de vanligen rötter till hösten så att de kunna upptagas, skiljas från moderbusken och utplanteras särskildt den följande våren. Lemnar man dem dock kvar vid moderbusken äfven under den följande sommaren så erhålla de synnerligt goda rötter och gå då säkrare till efter utplanteringen, så att detta sätt i allmänhet är att föredraga.

Fortplantningen genom sättqvistar kan ske ifrån medlet af augusti till slutet af september. Under somliga år lyckas de sättqvistar bättre som sättas i augusti, andra år åter de som sättas i september. Då krusbären blifvit fullt mogna är tiden inne att börja utsätta sättqvistar, men skulle luften vid denna tid vara mycket torr bör man vänta till dess en fuktigare väderlek inträder eller åtminstone till dess nätterna börja bli dimmiga och fuktiga. Qvistarne tagas omkring $\frac{1}{2}$ fot långa och tillskåras af sådana skott som utväxt under sommaren, men sålunda att en liten bit af förra årets trä medföljer. De utsätts i lös, god jord i något lutande ställning och så djupt att omkring två tredjedelar af qvisten kommer under jordytan. Inträffar en längre tids klar och torr väderlek sedan qvistarne blifvit utsatta böra de skuggas genom några nedsatta risqvistar, samt vattnas en och annan gång. Att man icke bör taga sättqvistar af andra än friska och bördiga buskar förstås af sig sjelft. Utförligare uppgifter om fortplantning genom afläggning och sättqvistar finnas i Handledning i trädplantering af E. Lindgren sidd. 12—16*).

Fortplantning genom delning af äldre buskar bör man aldrig använda, ty på buskar fortplantade på detta sätt urarta bären i hög grad, och icke heller bära sådana buskar så rikt, eller ha så liflig växt, som de som äro fortplantade på annat sätt.

Fortplantningen genom frön sker då man önskar erhålla nya sorter. Tager man frön af utmärkta sorter och i hvilkas grannskap inga dåli-

*) Denna afhandling finnes tillgänglig i hvarje bokhandel å 75 öre riksmünt.

ga sorter vuxit, så plägar man få rätt utmärkta sorter igen, hvarjemte krusbärsbuskar uppdragna af frön — enligt hvad vi flera gånger haft tillfälle att iakttaga — äro mycket bördiga. För vinberedning o. d., der det kan vara likgiltigt om krusbären äro af många olika sorter, kunde man således med fördel använda fröbuskar. Stundom erhåller man genom frösädd sorter, som, med hänsyn till våra klimatförhållanden, i alla afseenden i hög grad öfverträffa de utomlands ifrån införda sorterna. Det märkligaste vi sett i den vägen är å Braheska egendomen Rydboholm ej långt från Stockholm, hvarest trädgårdsmästaren herr Landsberg uppdragit ett betydligt sortiment nya krusbärsvarieteter af frö, som äro så utmärkta, att vi aldrig på något annat ställe sett så ypperliga krusbär, och som till Kongl. Landtbruksakademiens experimentalfält erhållits sättqvistar af de bästa af herr Landsbergs sorter, komma de att framdeles derifrån spridas. Man bör också heldre förskaffa sig sorter, som uppstått inom landet eller som man af inom landet vunnit erfarenhet vet äro lämpliga hos oss, än införskrifva sorter utifrån, ty de bästa utländska sorterna bli hos oss helt dåliga, sura och tjockskaliga, emedan de finna vår sommarvärme för låg och vår sommar för kort.

Till frösädd väljas af de utmärktaste sorter och tagas endast de bäst utbildade frukterna, hvilka måste vara fullt mogna innan de plockas. Man förvarar dem sedan i en korg e. d. så länge tills de börja ruttna, då de söndermosas, och hela massan utsås. För att underlätta fruktmassans fördelning öfver sängen, kan man uppblanda den med så mycket torr sand, att den med lätthet kan fördelas, hvarefter man öfvertäcker sätten med ett inemot tums tjockt lager väl mulnad, fintfördelad, harpad hästgödsel. Följande vår komma plantorna upp, och kvarblifva de denna sommar på frösängen, hvarunder de hållas rena från ogräs och vattnas en och annan gång i händelse af långvarig torra. Den följande våren utskolas de på $1\frac{1}{2}$ fots afstånd från hvarandra. Redan i tredje året visar en och annan buske frukt, men i fjerde och femte året inträffar detta allmänt. De som visa dålig frukt förkastas, de öfriga utplanteras på deras blifvande platser.

De former hvari krusbärsbusken kan uppdragas. Den lämpligaste form för krusbärsbusken är otvifvelaktigt buskformen, d. v. s. den form den antager, då den öfverlemnas åt sig sjelf, ty i denna form betalar den bäst sin plats blott skötseln är god. Men om den än bör lemnas frihet att antaga den form som bäst öfverensstämmer med dess naturliga växtsätt, så är dermed ingalunda sagdt att den skall växa alldeles som den vill utan böra årligen en del af de äldsta grenarne borttagas, så att den alltid har unga grenar och icke blir för tät och risig, hvarjemte de grenar som lägga sig ned på marken böra borttagas, hvarom vidare längre ned der dess skötsel afhandlas. Men krusbärsbusken kan dessutom uppdragas i alla de former hvar till fruktträd kunna

danas, ehuru den naturligtvis måste skäras efter en mycket kortare måttstock. Sålunda kan den bildas i pyramid-, spalier-, kordong- och vasform, o. s. v. För att icke behöfva upprepa hvad som förut blifvit skrifvet i denna tidskrift få vi här hänvisa till Tidning för trädgårdsodlare 1863, sidd. 17 och 18, der jemte horisontal kordong åtskilliga spalierformer för krusbär finnas afbildade och beskrifna, samt till femte årgången af samma tidskrift sid. 55, der krusbärsbuskens uppdragande i stamform finnes afbildadt och beskrifvet. Den som vill roa sig med att uppdraga buskar i andra än de å dessa ställen uppgifna former, kan lätt, med ledning af de uppgifter som rörande fruktråds

uppdragande finnas i åtskilliga skrifter, verkställa detta, utan att man här behöfver upptaga plats med beskrifningar derom.

Krusbärsbuskens utplantering. Som förut är nämnt är krusbärsbusken icke synnerligt nogräknad på jordmån, men den fordrar riklig näring. Hvarje djup, god, ej alltför torr och lätt eller alltför fuktig och styf jord är således tjenlig, då den blifvit starkt gödslad. Af mycken fördel är om jorden der krusbärsbuskar skola planteras blifvit djupgräfd. Läget bör vara fullkomligt öppet för solen, ty i skuggiga lägen ger krusbärsbusken ringa skörd, hvarjemte frukterna blifva föga välsmakande. (Forts.).

Litteratur.

Tabell öfver Skandinaviens grässläkten jemte diagnoser öfver arterna. *En hjälpreda att på egen hand till släkten och arter bestämma Sveriges och Norges gramineer.* Af N. E. Forssell. Lektor och Föreståndare vid Kongl. veterinärinrättningen i Skara. Skara, Pettersonska boktryckeriet 1867. Pris 60 öre.

Hvar och en som aldrig så litet sysselsatt sig med botanik, torde säkert erfarit att han icke kommit riktigt underfund med hur vackra Floras barn, äfven de mera anspråkslösa äro, förr än han börjat undersöka deras karaktärer eller som det kallas examinera dem. Endast för den, som saknar sinne för växtverldens skönheter och som alls icke sysselsatt sig med botanik, existerar det fula blommor, under det för alla andra hvarje blomma, hvarje växt är vacker. Äfven gräsarterna ega hvar för sig sin skönhet och de hafva på senare tiden till och med kommit i allmänare användning såsom prydnadsväxter inom trädgårdarna. En del fröhandlares priskuranter innehålla numera en särskild afdelning; dekorativa gräsarter, och af de sorter, som der vanligen upptagas, ha vi odlat icke så få, och hos utländska fröodlare sett ännu flera. Det har dervid visat sig, att många af dessa odlade »dekorativa» gräsarter äro mindre vackra än de vanliga gräsen på våra ängar, om än ock några äro betydligt vackrare. Som gräsen tillika spela en vigtig roll i hvarje parkanläggning, enär den ena af en parks förnämsta prydnad utgöres af gräsmattorna — med den andra menas naturligtvis träd- och buskpartierna — ha vi trots det vara skäl att fästa äfven trädgårdsodlares uppmärksamhet på ifrågavarande arbete.

Tabellen sönderfaller i tvänne afdelningar, hvaraf den första (A) utgöres af en tablå öfver de skandinaviska grässläktena. Denna del af tabellen, som förut varit utgifven af samma författare och egentligen är en bearbetning efter en dylik, förekommande i ett äldre arbete af professor Wahlberg, hafva vi begagnat och kunna på grund af egen erfarenhet vitsorda dess förträfflighet, ty uppställningen är så väl anordnad, och karaktärerna så väl valda, att man med lätthet,

och snart sagdt utan alla förstudier, kan med ledning af densamma finna, till hvilket slagte ett gräs hör. Den andra afdelningen (B) utgöres af beskrifning öfver de inom Skandinavien förekommande gräsarterna. Vi ha ännu icke haft tillfälle att använda denna afdelning vid examineering af gräs, men den synes oss lika förträfflig som den första afdelningen, och då förf. är väl bevandrad i detta ämne, måste karaktärerna vara väl valda.

I afseende på undervisningen i botanik vid våra läroverk, eger det märkliga förhållande rum, att man ensidigt håller sig endast till våra svenska vilda växter, under det man i afseende på zoologi läser om hela världens djur. Det kan sålunda förutsättas, att mången som läst botanik i årtal och derunder dagligen ätit rågröd, ändock icke känner rågens botaniska namn. Förf. till ifrågavarande arbete har tagit ett steg till ett bättre och upptagit i sin tabell äfven våra odlade sädesslag: *hafre, korn och råg*, hvaremot *hvete* märkligt nog saknas.

Arbetet innefattar äfven ett förord samt underrättelser om gräsens examinering. Ur det ganska intressanta förordet tillåta vi oss ett utdrag, hvaraf man kan lära icke allenast att, af de å en plats förekommande grässlåg, bedöma dess jordmåns beskaffenhet, utan äfven erhålla ledning hvilka gräsarter böra väljas, då en viss jordmån skall besås med svenska gräs. Det ifrågavarande utdraget följer här:

»I afseende på gräsens val af olika jordmåner torde följande öfversigt böra meddelas.

1) *På vanlig god, öppen ängsmark, som hvarken har våt eller mycket torr belägenhet förekomma vanligen följande gräs (hårdvallsgräs):*

Dactylis glomerata, Poa pratensis, Festuca rubra, F. elatior, F. ovina, Briza media, Avena pratensis, A. pubescens, A. elatior, Bromus mollis, B. arvensis, Holcus lanatus, Phleum pratense, P. Böhmeri, Alopecurus pratensis, A. agrestis, Anthoxanthum odoratum, Lolium perenne, Triticum repens, Cynosurus cristatus, m. fl.

2) *På lågländta eller fuktiga ängar (sidvallsgräs):*

Poa trivialis, P. annua, P. serotina, Calama-

grostis stricta, *C. lanceolata*, *C. epigejos*, *Agrostis stolonifera*, *A. canina*, *A. vulgaris*, *Molinia cœrulea*, *Glyceria distans*, *Hierochloa borealis*, *Holcus lanatus*, *Aira cœspitosa*, *Alopecurus nigricans*, *Nardus stricta*, *Festuca arundinacea*, *Sesleria cœrulea* o. s. v.

3) På sankare mark eller i vatten (kärrgräs):

Baldingera arundinacea, *Glyceria spectabilis*, *G. fluitans*, *G. aquatica*, *Fluminia arundinacea*, *Phragmites communis*, *Elymus arenarius*, *Alopecurus geniculatus*, *Calamagrostis stricta*, *C. lanceolata*, *Agrostis stolonifera* o. s. v.

4) På skuggiga ställen, i lundar etc.:

Milium effusum, *Melica nutans*, *M. uniflora*, *Poa nemoralis*, *Koeleria cristata*, *Festuca gigantea*, *F. aspera*, *Triticum caninum* m. fl.

5) På torra, högländta ställen, bergstrakter etc.:

Festuca ovina, *F. rubra*, *F. sylvatica*, *Aira flexuosa*, *Poa compressa*, *Avena pratensis*, *Trise-*

tum flavescens, *Triodia decumbens*, *Agrostis vulgaris*, *Triticum caninum*, *Melica ciliata*, *Bromus tectorum*, *Phleum Böhmeri*, *Poa alpina*, *P. bulbosa*, *Brachypodium pinnatum*, etc.

I afseende på gräsens förekommande på olika jordslag visar sig förhållandet i allmänhet sålunda:

A) På vanlig åkerlera förekomma företrädesvis hårdvallsgräsen.

B) På löfmylla eller mossjord: de gräs som tillhöra lundar och skuggiga, fuktiga ställen.

C) På sand: *Calamagrostis epigejos*, *C. arundinacea*, *Baldingera arundinacea*, *Arundo phragmites*, *Festuca ovina*, *F. rubra*, *Bromus mollis*, *B. tectorum*, *B. sterilis*, *Holcus*, *Avena*, *Aira flexuosa*, *Phleum*, *Koeleria*, *Panicum*, *Agrostis*, *Hordeum*, *Triticum*, *Elymus* etc.

D) På kalk och mergel:

Melica, *Avena*, *Brachypodium*, *Panicum*, *Bromus erectus*, *Poa compressa* o. s. v.» E. L.

Minneslista för blomsterodlare i oktober 1867.

I början af denna månad böra alla orangeri-växter vara inflyttade i husen och uppställda på sätt som i förra månadens minneslista omnämndes, ty, ehuru dagarne ofta till medio af månaden kunna vara ganska varma äro dock nätterna kalla och fuktiga, och denna temperaturvexling verkar störande på saftomloppet hos de tempererade växterna och hindrar deras unga skott att tillbörligt mogna. I växthusen få de inflyttade växterna så mycket luft som möjligt, dock undvikes tvärdrag. Vattning bör helst ske om morgonen, och då solen ännu har stark verkan genom glaset, bör man hvarje dag se efter om någon växt är torr, då den vattnas tillräckligt. Har man i förra månaden försummat att inplantera vinterlöfkojor, så bör man nu ej längre uppskjuta dermed. Vid upptagningen ser man efter om på rötterna finnas svarta fläckar, i hvilket fall exemplaret kasseras såsom odugligt för öfvervintring. De friska exemplaren planteras, sedan man först beskurit de yttersta rotändarne, i passande, väl drainerade krukor och i en jordblandning af lika delar lerblandad grästorfjord, gödseljord och någorlunda grof sand. Genast efter planteringen gifves vatten, hvarefter växterna ställas på en skuggig plats, dock ej under träd, hvarest de lätt förstöras af dropp. Har man en tom drifbänkskast, som vid dåligt väder kan betäckas med fönster, så trifvas de förträffligt i den och kunna stå kvar tills stark frost inträffar, då de inflyttas i ett kallt växthus eller oeldadt boningsrum, hvarest de luftas så snart termometern icke står under 0 grad och vattnas ej mera än som nått och jemnt behöfves för att hålla lifvet kvar. Gyllenlack eller s. k. Lackvioler kunna behandlas på samma sätt. *Crysanthemum indicum*, som under november och början af december månader blomma mycket tacksamt, inflyttas i tempererade huset så snart man befarar strän-

gare nattfrost, uppställas nära glaset, vattnas rikligt och besprutas en gång om dagen, n. b. om vädret är klart, eljest ej. Före och under blomningen böra alla rotskott aflägsnas. Har man i förra månaden försummat att inplantera blomsterlökar till drifning, så bör det med snaraste ske. Äfven inplanteras i krukor, baljor eller korgar sådana blomsterbuskar, som kunna drifvas till blomning om vintern, t. ex. *Syren*, *Snöboll*, *Deutzia*, *Weigelia* m. fl. samt fleråriga växter, såsom *Adonis vernalis*, *Heleborus niger*, *Corydalis*, *Aurikler*, *Hepatica trilobata*, *Dielytra spectabilis* och *D. formosa*, *Epimedium*, *Caliba palustris* pl. *Tradescantia virginica*, *Primula acaulis*, *elatior*, *corusoides*, *farinosa* och *veris*, *Trollius*, *Viola odorata*, *Omphalodes verna*, *Myosotis alpestris*, *Iris pumila* och många andra. Alla dessa till drifning bestämda frilandsväxter nedbäddas vid vinterns inbrott i torrt löf och intagas i husen efterhand som de skola drifvas.

Lökar och rotknölar af *Mirabilis*, *Canna*, *Oxalis*, *Ferraria*, *Gladiolus* m. fl. upptagas och rensas. Sedan de torkat på ett luftigt ställe inpackas de i torr sand eller jord och förvaras öfver vintern i tempererade huset eller i boningsrum. Georgerierna låter man gerna stå kvar tills frost förstört blad och blommor; när så skett afskåras stjelkarna 5 å 6 tum från marken och på den kvarlemnade biten fastgöres etiketten, hvarefter upptagningen sker så varsamt som möjligt, att ej för många rotknölar afbrytas. Rötterna ställas sedan upp och nedvända i solen för att torka, hvarefter den kvarlemnade stjelkbiten forkortas till 1 å 2 tum. Sedan de äro väl torra och befriade från öfverflödigt jord, kunna de antingen inpackas uti lådor i torr sand eller jord, eller ock helt enkelt läggas på ett torrt, dock ej för varmt ställe i tempererade huset eller i ett torrt och frostfritt boningsrum. Fleråriga växter

kunna ännu delas och omplanteras. På stockrosor afskär man blomstänglarne några tum från marken, så att rotögon kunna bilda sig och växterna fortleva i flera år. De blomstergrupper man bestämt för Hyacinter, Tulpaner, Narcisser, Crocus etc. gödslas med väl rutten gödsel och omgrävas, hvarefter lökarne utplanteras. Hyacinter, Tulpaner och Narcisser planteras omkring 4 tum, Crocus, Snödroppar och Scilla endast 2 tum djupt. Använder man på en grupp mer än en sort lökar, bör man välja sådana som samtidigt blomma, t. ex. enkla Duc van Toll-Tulpaner (*Tulipa suaveolens*) kring tidiga Hyacinter, Tournesol-Tulpaner kring senare blommande Hyacinter, Scilla amoena eller Crocus kring *Leucojum vernum* o. s. v. Mot slutet af månaden besås några grupper med frö af åtskilliga sommarblommor. De sorter som härtill passa äro uppräknade i januari och februari månaders minneslistor. Alla de öfriga grupperna gödslas och omgrävas. Träd och buskar planteras. Törnrosor upptagas och

delas. Högstammiga remontantrosor böra mot slutet af månaden antingen upptagas och helt och hållet nedgrävas i jord, eller ock nedböjas på den plats der de stå och fästas med trädhakar. Förf. brukar, att, dels derföre att törnskronorna ej skola hvila på sjelfva jorden, dels ock derföre, att råttor och möss vid sina visiter under vinterbetäckningen skola hafva något annat att bita uti än i sjelfva rosen, lägga ett lager färskt, sönderhugget ris på marken och derofvanpå törnskronan. Under vintern gnaga odjuren barken af det mesta riset men låta törnskronorna vara i fred. För säkerhets skull kan man under betäckningen lägga några förgiftade gurkärnor e. d. Gräsplanerna böra ännu afmejas och hållas fria från affallande löf, som, om de få ligga kvar en längre tid, kunna skada gräset. De gräsmattor man till våren ämnar förnya kunna nu, så snart tiden medgifver, gödslas och omgrävas. G. L—n.

Diverse notiser och meddelanden.

Trädgårdsodlingen vid Noor. Ett stycke från Knifsta jernvägsstation å Stockholm-Upsalabanen, i en utmärkt vacker trakt, ligger egendomen Noor, tillhörig herr baron F. Hermelin. De vackra trädgårdarna — till hvilka egaren välvilligt lemna allmänheten tillträde — och omgifningarnes skönhet ditlocka under sommaren, synnerligast om söndagarna, talrika besökande, som vilja njuta af en utflykt på landet, från Upsala och till och med från Stockholm. Undertecknad, som gjorde ett kort besök derstädes den 1 september, gjorde detta för att särskildt få se trädgårdarna. Redan vid första inträdet i den närmast karaktershuset liggande trädgården visar det sig att den tillhör de bäst skötta trädgårdarna i vårt land, och detta första fördelaktiga intryck bibehålles, till och med snarare förökas vid besöendet af det hela. Trädgårdarna — de äro tre till antalet och hvaraf den som ligger närmast boningshuset är den största — äro ännu icke ordnade såsom det är ämnadt att de i en framtid skola blifva, men de vittna i alla afseenden om god skötsel. Der fanns tillräckligt med blommor på kalljord, små men vackra, välskötta växthus, en vacker bänkgård, vackra köksväxter och rätt storartade trädskolor. Kring de äldre fruktträden, som stodo i gräsplanerna, hölls jorden öppen på något afstånd kring stammarna, hvilket förtjenar att nämnas såsom efterföljansvärdt allestädes. Hvad som emellertid tilldrog sig största uppmärksamheten, var de storartade planteringar af fruktträd och bärbuskar som verkstälts på ett åkerfält utanför trädgården och meningen lærer vara att efterhand allt mer och mer utvidga dessa planteringar. Fruktträden stodo på omkring 30 fots afstånd från hvarandra och sågo lofvande ut. Jorden till träden hade tillberedts på det sättet att några alnars breda bälten blifvit djupplöjda i raderna der träden skulle planteras. Bärbuskarne — krusbär och vinbär — stodo på 6—7 fots afstånd från hvarandra. Som matjorden der dessa planterats icke syn-

tes vara särdeles djup och för att bereda djupare sådan, hade breda rabatter uppskottats, hvarpå de stodo. Antalet fruktträd som hittills blifvit utplanterade kan icke uppgifvas, enär detta icke kom att efterfrågas, men det var rätt betydligt. Af krusbär och vinbär skulle enligt en af trädgårdsmästarnes utsago öfver 4000 st. redan vara utplanterade. Jorden mellan fruktträden användes för närvarande till kålrötter och potatis. Det fält som nu var planteradt med fruktträd synes vara ämnadt att utgöra en del af trädgården, men hädanefter skulle plantering företagas på sjelfva åkerfälten och lär det vara ämnadt att å dessa sätta träden på betydligare afstånd från hvarandra och i qvadrat för att göra det lättare att plöja jorden. Derjemte var det meningen att på åkerfälten icke använda annat än vinterfrukt, som icke behöfver skördas förr än grödan blifvit afbergad, för att slippa under skördandet af frukten nedtrampa säden, hvilket skulle bli fallet om tidig sommarfrukt planterades.

En tämligen betydlig hallonplantering fanns äfven och hallonbuskarne buro nu särdeles rikt.

Trädskolorna voro vackra och vittnade om en bördig jordmån, och dessa voro hufvudsakligen ämnade att lemna träd till de storartade fruktträdplanteringarne. Träden uppdragas med tämligen höga stammar, hvilket kan vara fördelaktigt i fall fälten hvarpå de planteras stundom skola användas till kreatursbete. På senare tiden ha kronorna börjat bildas endast pyramidformiga, på det sätt som enligt senare tidens erfarenhet visat sig vara det ändamålsenligaste, eller såsom det i n:r 8 af denna tidskrift för i år blifvit framställt. Genom användandet af denna metod kunde man äfven använda lägstammiga träd på åkerfälten — så framt man icke vill använda dem till kreatursbete alltför snart efter utplanteringen — ty träden kunna då i en framtid erhållas så högstammiga man behagar, fastän de i

ungdomen voro i betydlig grad befriade från blåstens menliga inverkan.

Trädgårdarna på Noor förestås af tvänne trädgårdsmästare, hvaraf herr Hallberg har blomsterodlingen såväl inom- som utombus, köksväxtodlingen och drifbänkarne om hand, hvaremot herr Wahlström förestår trädskolorna och planteringarne.

För den som under en följd af år i sin ringa mån sökt verka för trädgårdsodlingens utveckling inom vårt land, käns det godt att se en sådan trädgårdsodling som den som bedrivs vid Noor och det vore väl om det funnes rätt många personer som föregingo med dylika exempel.

E. L.

— *Beredning af Hallonsaft.* Efter »Farmaceutisk Tidskrift» meddela vi nedanstående uppsats om hallonsafts beredning, hvilken vi anse böra komma till en större allmänhets kännedom. Lemnas frisk, nypressad hallonsaft att stå i 21—22° värme, börjar den efter omkring 80 timmar att afskilja ett grummel, som efter ytterligare 16—20 timmar samlar sig till en på saften simmande, sammanhängande kaka. Aftappas den klara saften med en häfvert och silas genom en ylleduk (utan pressning) samt derefter antingen kokas till sirup med en behörig mängd socker eller tappas på krus och buteljer, som efter fyllningen ställas i ång- eller vattenbad till dess saften blifvit uppvärmd till kokhetta, samt derpå genast korkas och sedermera förvaras i liggande ställning, så erhålles en sirup eller saft, som eger den behagligaste och renaste fruktsmak och som håller sig god under snart sagdt obegränsadt lång tid.

Får saften stå en längre tid, så börjar efter omkring 5 dygn bildning af mögeltrådar, hvarjemte jäsnings med kolsyreutveckling inträder. Saften har nu förlorat den klarhet, som den under första perioden innehar, och filtrerar trögt. För att kunna användas bör den, efter silning, uppvärmas och hållas i kokning några minuter, fyllas på stora kärl och lemnas 5—6 dygn för att till botten afsätta de genom kokning dödade svamp- och algsporerna. Försigtigt afhäld från bottensatsen låter den lätt filtrera sig. Fylt på buteljer och behandlad som ofvan är nämndt kan den hålla sig under ett par år; men den är aldrig så fin som den förstnämnda och bekommer stundom något främmande i smak och lukt. Försummar man, att vid börjande jäsnings uppkoka saften, och nöjer sig endast med silning, bildar sig oupphörligt mera mögelsporer; smak, lukt och färg försvinna allt mer. Den är då oanvändbar.

Efter denna beskrifning bör man alltid kunna bereda en god hallonsaft, om man 1:o förarbetar frisk och rensad frukt; 2:o aktgifver på tidpunkten för saftens klar- och tunnblifvande samt den på dess yta bildade sammanhängande kaka (pels).

— *Nattfrost* blef, skrives i Sköfde tidning för den 7 september, härstädes för första gången i höst märkbar mellan förliden måndag och tisdag (d. 2 och 3). Den gjorde då obetydlig skada, men fortfor sedermera ett par nätter, då den illa nog tilltygade flera ömtåligare trädgårdsväxter samt potatiskål och ärter m. m. Skadan torde dock i alla fall häromkring ej vara af särdeles betydenhet.

Announer.

Hillersjö trädgårdsbolag

får härmed tillkännagifva, att bolaget lätit från trycket utgifva en *Specialpriskurant*, som beredvilligt och kostnadsfritt tillsändes trädgårdsvänner m. fl., hvilka hos oss anmäla deras önskan om densammas erhållande.

Denna vår nyaste priskurant, upptagande omkring *sjuotiofem särskildt rubricerade afdelningar*, innehåller, förutom diverse plauscher, specifika förteckningar öfver rikhaltiga sortimenter af allahanda slags *fruktträd, bärbuskar, jordgubbar, smultron- och köksträdgårdsväxter, träd och buskar passande till stängsel- och prydnads-häckar; prydnadsträd och buskar; allé-, ornaments-, häng- och skogsträd; kläng- eller slingerväxter; törnrosor, perenne blomsterväxter och florbommar* m. m.

För att göra det möjligt att odla finare och nyare prydnadsväxter, äfven för dem, som ej hafva kunniga trädgårdsmästare, hafva vi i denna priskurant meddelat kulturbeskrifningar öfver åtskilliga växtslag.

Försäkrande, att vårt ifrigaste bemödande skall vara att fortfarande gå våra ärade kunders önskingar till mötes, rekommendera vi våra artiklar till instundande höstplanteringar.

Hillersjö trädgårdsbolag.

Postadress: Stockholm.

Vid Sällskapet D. B. W:s trädgård

i Wisby försäljes till billigt pris fruktträd, bärbuskar, smultronplantor, alléträd, rankväxter, häckplantor, törnrosor, träd och buskar för parkanläggningar, fleråriga blomsterväxter m. m.; requisitioner emottagas af trädgårdsmästaren *J. May* derstädes.

Förmånligt arrende för en trädgårdsmästare.

Ett mångårigt arrende af en kronolägenhet, tätt invid stad, bestående af 12 tunnland jord, deraf 3½ tunnland trädgård, med rymliga bonings- och uthus, samt trädskolor, hvarur minst kunna säljas 1000 äkta träd årligen, lönande fröhandel m. m. är att på arrende öfvertaga den 14 nästk. mars. Närmare upplysningar har hr direktör *E. Lindgren* å Experimentalfältet vid Stockholm lofvat meddela.

Af första årgången (mars 1862—februari 1863) af Tidning för trädgårdsodlare önskas köpa 1 komplett exemplar, hvilket betalas med *dubbla* det ursprungliga priset, då det inlemnas i Holmbergska bokhandeln, Stora Nygatan n:r 16.

Som flera såväl gifta som ogifta trädgårdsmästare hos undertecknad anmält sig önska platser vid instundande höstflyttning, kunna de personer som behöfva trädgårdsmästare derom hänvända sig till undertecknad, hvars adress är: Stockholm & Experimentalfältet.

E. Lindgren.

Innehåll.

Försök att framställa några enkla grunder för förskönande trädgårdsanläggningars utförande. — Om krusbärsbusken och dess odling (forts.). — Litteratur. — Minneslista för blomsterodlare i oktober 1867. — Diverse notiser och meddelanden. — Announer.

STOCKHOLM, SIGFRID FLODINS BOKTRYCKERI, 1867.